

podobnih tipografskih ekslibrisov pa preko v vseh mogočih grafičnih zvrsteh izdelanih (za posamezne predstavnike plemstva na Slovenskem ter za domače kulturne delavce v 17. in 18. stoletju) se moramo primakniti vsaj na prelom zadnjih stoletij ali še kakšno leto bliže, da pridemo do dobe, ko je ekslibristika doživela prve znake razcveta. Šele v prvem in drugem desetletju po prvi svetovni vojni pa doživi ta drobní grafični listek, ki je zunanji izraz ljubezni do knjige, še posebej do lepe in v vsakem oziru dragocene knjige, zares zavidljivo višino. Čeprav ne bi rad našteval, vendar mimo imen Božidarja Jakca, Mihe Maleša in Toneta Kralja le ni mogoče (slednji je celo prejel nagrado na mednarodni razstavi v Los Angelesu leta 1932). Seveda se je kasneje le-tem priključila cela vrsta imen mlajših grafikov in arhitektov, ki so slovenski ekslibris dostojno držali na svetovni višini (Plečnik in njegova šola, Gajšek, Justin, Debenjak, Černigoj, Hlavaty itd.). Pred nekaj leti je bila prva večja razstava evropskega ekslibrisa pri nas v Kranju, manjša tudi v Novem mestu, doslej najobširnejša v slovenskem merilu (verjetno tudi jugoslovanskem) pa je bila prirejena v Studijski knjižnici v Novi Gorici jeseni 1959. Ta je obsegala 600 primerkov nad 170 umetnikov iz 21 evropskih držav. Ob tej priložnosti se je pojavila želja, da bi prišlo do osnovanja društva ljubiteljev in zbirateljev ekslibrisov. Do danes sicer do tega ni prišlo, prav bi pa

le bilo in za pospeševanje in uveljavljanje lepe knjige več kot dragoceno, da bi se osnovalo taklo društvo. Čehi, Poljaki, Rusi so pravi mojstri v tem, organizacijsko kakor tudi po bogastvu gradiva, da ne govorimo seveda o Italiji, Franciji, Holandiji in Nemčiji, kjer je to že stara tradicija.

Glasiló italijanskih ekslibristov izhaja redno že osem let. Lansko leto je sicer umrl njegov ustanovitelj, lastnik in urednik Francesco Bono, vendar pa revija nadaljuje z izhajanjem, čeprav je opaziti, da je nekoliko le izgubila. Revija je nadvse lična, tiskarsko na višini, slikovno bogata pretežno s tiski po originalih, kar daje objavam posebno vrednost. Članki se v glavnem držijo ekslibrične vsebine, le včasih zajamejo širši obseg in poročajo o grafičnih razstavah, umetnosti, umetnikih, pa tudi več o posameznih knjigah, ki se s to vejo umetnosti ukvarjajo. Zanimive so seveda novice, ki jih revija prinaša o ekslibrisih in zbirateljih z vsega sveta. Opazil sem članek s podpisom Guida Manzini-ja in naslovom »L'Ex libris in Jugoslavia«, kjer kratko in informativno poroča o tem; kot spremna ilustracija k tekstu je ponatiskan ekslibris Milenka Gjurića (Ex libris Ivana). Veliko več gradiva pa prinaša revija o umetnikih, ekslibristih in ekslibrisih s Češkega in Poljskega. Revija je vredna pozornosti vsakega pravega ljubitelja ekslibrisov, a tudi ne veliko manj vsakega pravega bibliofila.

Marijan Brečelj

RAZGLEDE PO TUJIH STROKOVNIH REVIJAH

»Zamišljam si, da vstopam v knjižnico bodočnosti. V sprejemni sobi je nekaj malih pultov, na katerih sta samo po dva predmeta, in sicer: mikrofón in neki aparat, podoben malemu televizijskemu

sprejemniku današnjih dni. V režo na aparatu vtaknem predpisani knjižnični karton in kmalu se na ekranu pojavi sporočilo, ki me poziva, naj povem svojo zahtevo. Ko z nekaj stavki izrazim svojo želje,

se sproži avtomatizirana knjižnična aparatura. Sledeč navodilom na ekranu, izgovorim nekaj gesel in kmalu se pred menoj pokažejo naslovi nekaterih knjig s kratkim izvečkom vsebine. Ko navedem knjige, ki bi jih izmed predloženih rad videl, se le-te v izredno kratkem času znajdejo v predalu izraven pulta. Nato pregledam poslane knjige, izberem tiste, ki mi ustrezajo, ostale pa vrnem v predalček... itd.« Tako pričinja H. Thayne Johnson svoj članek »An Approach to the Library of the Future« v ameriški reviji *Special Libraries* (1962, vol. 53, No. 2). Skratka: v knjižnici bodočnosti delujejo neke nevidni bibliotekarski možgani, ki z uporabo popolne avtomatizacije nudijo obiskovavcem na skrajno hiter in neposreden način svoje usluge.

Tudi bibliotekarska stroka se naglo razvija, išče novih poti in prijemov z namenom, da bi šla v korak s potrebami atomske in vesoljske dobe. Stare, klasične knjižnice in stari načini poslovanja se sicer počasi toda nezadržno umikajo novemu knjižničarstvu, ki vedno bolj dobiva značilnosti dokumentalistike in avtomatizacije. Strokovna bibliotekarska literatura se zelo širi in se vse bolj specializira. Ali smo mi v tem oziru na tekočem vsaj teoretično, če že ne praktično? Mislim, da bi na takšno vprašanje precej težko odgovorili pozitivno. Nekaj smo krivi sami, še več pa je objektivnih vzrokov, ki nam onemogočajo, da bi bolj dosledno in sistematično sledili razvoju stroke v velikem svetu in iz njega izvajali zaključke za naše potrebe. Zato ne bo odveč, če tu in tam opozorimo bravce na nekatere značilnejše stvari, ki smo jih zasledili pri prelistavanju tujih strokovnih revij. Gradiva je ogromno, izbor pa popolnoma subjektiven.

Najuglednejša mednarodna bibliotekarska strokovna revija *Libri*

(Copenhagen) prinaša (Vol. 12, 1962, št. 1), izredno zanimiv članek ruskega bibliotekarja M. Rudomina, »Library Training in the USSR«, o šolanju bibliotekarskih kadrov v Sovjetski zvezi. Človeka zares presenečajo podatki, ki kažejo, kako sistematično in dosledno vzgajajo tam svoje »bibliotečne možgane«, brez katerih bi bila vsa avtomatizacija brezpomembna. 400.000 knjižnic, 134.000 bibliotekarjev samo v javnih knjižnicah, 1,5 bilijona knjig, 70 milijonov bravcev — so impozantne številke sovjetskega knjižničarstva. Knjižničarstvo študirajo v Sovjetski zvezi v bibliotekarskih in pedagoških inštitutih, zlasti pa na bibliotekarskih fakultetah. Bibliotekarske inštitute imajo v Moskvi, Leningradu in Harkovu, posebne bibliotekarske fakultete pa na univerzah v Bakuju, Vilni, Erevanu, Frunzeju in Tartuju. Poleg tega je pri raznih knjižnicah, še vse polno inštitutov in visokih strokovnih tečajev. Za študij na bibliotekarski fakulteti je potrebna predhodna srednješolska izobrazba in poseben sprejemni izpit. Trenutno študira bibliotekarstvo samo v Moskvi, Leningradu in Harkovu 16.000 študentov! Študij traja štiri leta in pol in obsega predmete splošnih ved, politehniških ved in specialnih bibliotekarskih ved. Specialne bibliotekarske vede zajemajo okoli 40 % programa. Imajo tudi dopisni študij za izredne študente (trenutno okoli 8.000 študentov). Študentje, ki so diplomirali druge vede (kemija, fizika, matematika, medicina, tehnika, zgodovina itd.) študirajo bibliotekarstvo na posebnih tečajih za specialiste v velikih knjižnicah. Ti tečaji trajajo dve leti, po dva do trikrat tedensko 4 do 6 ur nepretrgoma. Samo v zadnjih letih je bilo opravljenih 140 doktorskih disertacij s področja bibliotekarstva in bibliografije. Impozantne šte-

vilke, impozantni uspehi! In pri nas?

V istem zvezku revije *Libri* opozarjamo še na drugi izredno tih ten članek Güntherja Reinhardta »Die innere Form einer Spezialbibliothek. Ein Beitrag zur Frage des Berufsbildes des Bibliothekars«. Članek izzveni v ugotovitev, da je lik specialnega bibliotekarja pogojen z obliko in bistvom specialne biblioteke in obratno. Specializacija vsepovsod, in tako tudi v bibliotekarstvu.

Pred nami je prvih pet letošnjih zvezkov revije *Bulletin de l'Unesco à l'intention des bibliothèques* (Paris, 1962, Vol. 14, No. 1—5), ki vsebuje polno aktualnega in zanimivega gradiva. Iz prvega zvezka omenjamo izčrpno in sistematsko razpravo o mikrofotografski dejavnosti v bibliotekah (Alfred Günther, La microphotographie dans les bibliothèques), ki je noben strokovnjak in interesent na tem področju ne bi smel spregledati. Zlasti je važna bibliografija uporabljenih virov (priročnikov), ki obsega 72 enot, kar je za specialista neobhodni podatek. — V tej številki je omenjena tudi jugoslovanska publikacija: Narodna biblioteka. Istorija Narodne biblioteke v Beogradu. Beograd, Narodna biblioteka, 1960. V drugi številki pa je precej izčrpno poročilo o biblioteki Elektrotehniškega inštituta v Beogradu, ki ga je napisal vodja knjižnice Rajko V. Andrejić. Ob teh dveh podatkih se nam vsiljuje vprašanje, ali Slovenci sploh kaj skrbimo za uveljavitev našega bibliotekarstva izven naših meja? — V tretji številki naj opozorimo na vedno pereč problem: odnos med arhitektom in bibliotekarstvom, ki je obdelan v članku Carla Thompsona (Copenhagen) »L'architect et le bibliothécaire«. Posamezni oddelki članka govorijo o načinu utemeljevanja potrebe novega bibliotечnega poslopja, o izbiri arhitek-

ta, o preliminarnih razgovorih, o podrobnih načrtih, o vlogi specialnega gradbenega odbora in ravnatelja knjižnice, o potrebi normiranja bibliotечnih poslopij. — Iz pete številke omenjamo še razpravo Johna C. Lorensa »Le role des bibliothèques dans le développement économique et social«. Vsebinsko naj označijo naslovi oddelkov, ki govorijo o vlogi javnih knjižnic, o vlogi šolskih, univerzitetnih in specialnih knjižnic, o bibliotечni zakonodaji in o financiranju bibliotek, o organizaciji vloge bibliotek in končno o planiranju razvoja bibliotekarstva.

Med nemškimi strokovnimi revijami se vedno bolj uveljavlja glasilo zahodnonemških bibliotekarjev *Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie*, ki izhaja šele deveto leto, vendar pa že v marsičem prekaša najstarejšo in nekoč vodilno nemško bibliotekarsko revijo *Zentralblatt für Bibliothekswesen* (Leipzig). Pri roki imamo prve tri zvezke letošnjega letnika, v katerih bomo opozorili samo na dva prispevka. V drugem zvezku, pod naslovom »Berichte über eine Studienreise zu Bibliotheken in Moskau und Leningrad«, objavljajo člani zahodnonemške delegacije Gisela v. Busse, Wilhelm Grunwald, Otto Moch in Wolfgang Seuberlich z Nemcem lastno natančnostjo in sistematičnostjo na okoli 100 straneh veliko zanimivega gradiva o sovjetskem bibliotekarstvu. Zlasti je poudarjena sovjetska bibliografska dejavnost, ki je ogromna in odločilnega pomena pri razvoju sovjetske znanosti (Inštitut za znanstvene informacije!). V tretjem zvezku pa je zelo zanimiv prispevek Eugena Kogona »Bibliotheken und die Freiheit«, tema, ki je bila vodilni in slavnostni referat na letošnjem zborovanju zahodnonemških bibliotekarjev v Darmstadt. Avtor obravnava vprašanje svobode na običajni zahodnoevropski

način, čigar nemška varianta je ostala nam po zadnji vojni v kaj grenkem spominu. Ravno zato ne more človek tega, sicer zelo dobrega prispevka brati brez vsake prizadetosti. Eden izmed največjih podumarkov je na citatih iz govora ameriškega pisatelja in bivšega ravnatelja Kongresne knjižnice v Washingtonu Archibalda Mac Leisha ob otvoritvi neke knjižnice. Mac Leish imenuje knjižnico »stolp, ki se ne bo zamajal« (a tower which will not yield) in med drugim pravi: »Področje dejavnosti neke knjižnice je lahko omejeno, toda nobeni skupini knjig, pa najsi ima kakršenkoli namen, ne bomo prostovoljno dali tega ponosnega naslova, če je njen sestav podrejen še kakim drugim merilom, razen merilu njenega bistva in pravega pomena. Sodobni bibliotekar zastavlja svojo čast za popolnost in vrednost zbirke knjig, s katero razpolaga. Zato ne bo nikoli izločil iz knjižnice kaknega pomembnega in vsebinsko tehtnega dela zato, ker bi njemu, njegovemu nadrejenemu ali drugim osebam, ki skušajo na to vplivati, le-to ne bilo po volji...« Načelno se moramo s tem stališčem strinjati, vendar pa se pri tem ne moremo otresti spominov na naše knjižnice, ki so jih Nemci med vojno požigali in uničevali. Sicer pa niti ni bistvo samo v tem, kakšne knjige bomo hranili v knjižnicah, temveč zlasti v namenu, komu in zakaj jih bomo nudili. Vsekakor je to vprašanje — knjižnice in svoboda — zelo tehtno in bi ga morda kazalo obdelati tudi pri nas, v naših pogojih in glede na naše potrebe. Tozadevno bi navedena nemška razprava nudila precej gradiva in pripravno izhodišče.

Razgled po tujih bibliotekarskih revijah bomo to pot zaključili z verjetno najboljšo ameriško strokovno revijo *The Library Quarterly*, in sicer z zadnjo številko

lanskega letnika (Vol. 31, Nr. 4), ki je vsa posvečena vprašanju bibliotekarskih kadrov oziroma bibliotekarski stroki kot celoti. V prvem članku Philip H. Ennis uvodoma navaja sedem aktualnih problemov ameriškega bibliotekarstva, ki so jih v nadaljevanju v posebnih razpravah obdelali drugi avtorji. William J. Goode govori v članku »The Librarian: From occupation to profession?« o etičnih, družbenih, strokovnih in znanstvenih osnovah, ki utemeljujejo bibliotekarstvo kot poklic in ne samo kot »opravek« ali »ukvarjanje« (occupation!). Brez dvoma je tu neke izhodišče za boljši položaj pripadnikov tega poklica tudi pri nas. Prispevek Howarda W. Wingerja »Aspects of librarianship: A trace work of history« je nekak zgodovinski pregled razvoja in pojmovanja bibliotekarskega poklica. Članek Everesta C. Huga »Education for a profession« obravnava problem vzgoje bibliotekarskih kadrov, in sicer samo v načelnih in osnovnih potezah. Avtor Ralph H. Parker obravnava v prispevku »Ports of entry to librarianship« način šolanja in pridobivanja bibliotekarskih kadrov v ZDA. Članek Williama J. Mc Glotha »The accommodation of specialization« govori o specializaciji v bibliotekarstvu, kar je nujna posledica splošne specializacije na drugih področjih človekove dejavnosti. Verjetno najbolj je zanimiv članek Harolda Lanoura »The librarian's search for status«, ki obravnava položaj bibliotekarja v družbi. Posamezni oddelki razprave zgovorno pričajo o aktualnosti tega problema: Način bibliotekarjevega življenja (življenjska raven!), Bibliotekar (kot intelektualec, Naša slika o nas samih, Kako nas gledajo drugi, Primerjava z drugimi poklici, Ponosni naslov bibliotekar. Članek je izredno zanimiv in bi zaslužil, da ga prevedemo za naše potrebe. Zadnji

obdelani problem pa je v glavnem domačega ameriškega pomena in obsega kritiko številnih bibliotekarskih združenj v ZDA. — Na to številko ugledne bibliotekarske re-

vije brave posebej opozarjamo, ker je ne bi smel spregledati nihče, ki se ukvarja z vprašanji bibliotekarskih kadrov in bibliotekarskega poklica.

J. R.